

Plakati Hokejskega kluba Jesenice

IRENA LAČEN-BENEDIČIČ

Od 8. do 18. maja je bila v Kosovi graščini na Jesenicah ob 50 letnici Hokejskega kluba in Športnega društva Jesenice na ogled razstava Hokejski plakat. Razstava je ena od rednih razstav Muzeja Jesenice in sta jo pripravila Tone Konohelj in Irena Lačen Benedičič, tudi avtorja kataloga oh razstavi, ki je bil izdan v obliki obojestranskega plakata. Večina razstavljenih plakatov sodi med arhivsko gradivo, ki ga hrani Muzej Jesenice v svoji še ne dokončno urejeni zbirki plakatov s področja športa in kulture.

Plakat ali lepak, se pravi vse oblike enolstne tiskane in v danem trenutku aktualne informacije, je množično sredstvo vidnega sporočanja. Morda lahko njegove korenine iščemo že pri Grkih in Rimljanih, ko so vabili na športne igre in druge prireditve. Zаметke plakata v srednjem veku lahko pripisujemo javnim razglasom, ki so jih na srednjeveških trgih igrali glasniki.

Razvoj tiskarstva v 19. stoletju je pripomogel k razmahu grafičnega ohlikovanja in nasploh k temu, da je ohlikovanje postalo ena njegovih glavnih zvrsti.

Začetni plakati oziroma letaki kot vabila na manifestacije in shode so z narodno-osveščevalno propagandno vlogo primerki tipografskega plakata, zasnovanega na izročilu knjižnega tiska. Slovenski trgi in mesta so bili konec prejšnjega stoletja opremljeni s plakatnimi sporočili na plakatnih stehrib, oglaševalnih tahlah ali izpostavljenih zidovih.

V secesijsko ohlikovanem začetku 20. stoletja se kažejo komunikacijsko jasno zastavljena ter z reduktivno ohlikovno in harvno govoricno zasnovana plakatna sporočila, v katerih so slikovna sporočila pomenško kudirana s pomenljivim odsevom funkcionalističnih zgledeov. V tridesetih letih so poleg tipično tržnih plakatov ohlikovali še razstaviščne, sejemske, športne, društvene in druge kulturne vsehine plakatov, med katerimi se posehno odraža prispevek slovenskih slikarjev, skluden z njihovim siceršnjim ustvarjanjem. Ohlikovno in sporočilno specifiko odsevajo tudi v štiridesetih letih tiskani partizanski plakati.

Z mladimi ustvarjalci petdesetih let so bila v grafično ohlikovanje vključena sodohna prizadevanja stroke. Nova podoba plakata je stremela k večplastnosti sporočilnega izraza, funkcionaliziranju vizualne govoricne in njegovi pestri tipološki rabi. Nove podohe plakata s poudarkom na slikovnih, pretežno fotografsko formuliranih sestavinah v sorazmerju s tipografijo, so zastopali ohlikovalci, ki so se izohraževali v tujini.

Izstopal je tudi krog slovenskih ohlikovalcev, ki so se v začetku sedemdesetih let šolali na varšavski akademiji. Njihovo vztrajanje pri sporočilnosti rishe odraža pri slovenskem plakatu

svežino in vidno privlačnost. Zadnji dve desetletji pa v novejši produkciji plakata, ki je zajela celosten tematski in izpovedni obseg sodobne sporočilnosti, prevzemajo vodilno vlogo ohlikovalci ljubljanske arhitekturne šole.

Plakate, letake in drobne tiske hranijo praviloma arhivi. Ker pa je to arhivsko gradivo specifichne narave, je samoumevno, da jih zhirajo, urejajo in varujejo tudi muzeji in knjižnice. Dragocene so različne zbirke plakatov, ki jih hranijo posamezniki, klubi, društva in združenja. Omenjeno "mejno" gradivo postaja vse pomemhnejše pri raziskovalnem delu zgodovinarjev, etnologov, sociologov in drugih.

Muzej Jesenice hrani med svojim arhivskim gradivom tudi plakate Hokejskega kluba Jesenice. Za njihovo materialno varstvo smo v muzeju strokovno poskrheli, vendar nanj pred prevzemom nismo mogli vplivati. Nekateri plakati (predvsem novejši) so v dohrem stanju, lepo ohranjeni, drugi so hili prepognjeni, zloženi, preluknjani od risalnih žehljčkov, odtrgani, popisani... Vsekakor pa nas je pri izboru predstavljenih plakatov vodila njihova sporočilna vrednost.

Za razstavo ob 50 letnici Hokejskega kluba, s katero smo oheležili tudi 50 letnico delovanja Športnega društva na Jesenicah, smo zbrali hokejske plakate, ki jih hranita naš muzej in hokejski klub, dopolnili pa smo jih tudi z dragocenimi zasehnimi plakati jeseniških hokejistov (Marko Smolej, Edo Hafner in Branc Jeršin).

Cilj vseh plakatov je z izbranim motivom zhuditi pozornost, delimo pa jih lahko glede na velikost, namenhnost, uporabnike, način tiska, čas nastanka...

Hokejske plakate lahko delimo na:

- tiste, ki vabijo na jeseniške tekme v halo Podmežaklo,
- plakate svetovnih prvenstev in srečanj, kjer so nastopali jeseniški favoriti, in
- spremne plakate, ki osvetlujejo dejavnosti hokejskega kluba.

Najstarejši plakat, ki omenja nastop jeseniških hokejistov pod takratnim imenom Gregorčič (Jugoslavija) je iz konca 40. let. Na tekmo (hrez letnice) vahi 23. 12. na drsališče v Zell am See. Grafično izstopajo hokejska palica, drsalka in plošček z znakom avstrijskega društva.¹

¹ Hokejsko drsalna sekcija Športnega društva Inže Gregorčič je bila ustanovljena 6. 1. 1948, ko je ekipa prvič uradno nastopila na pikalnem tekmoovanju v Celju. Jeseničani so prvi uradno hokejsko tekmo na Jesenicah odigrali 19. januarja 1949, ko so premagali ljubljansko ekipo Enotnosti (B). Leta 1953, ko je bilo v Podmežakli zgrajeno prvo umetno drsališče v Jugoslaviji, se je Hokejsko drsalna sekcija Inže Gregorčič preimenovala v Hokejski drsalni klub Jesenice. (T. Konohelj, Hokejski plakat,

V začetku leta 1956 vabijo Jeseničani z razporedom tekem državnega prvenstva v hokeju na ledu pet dni zapored na hokejske tekme, ki so bile prvič organizirane na Jesenicah. Jeseniški klub se je predstavil vsak dan, na plakatu so navedena obvestila o ugodnih vezab z vlaki, skupinskih sindikalnih popustih in ime tiskarne, ki je plakat natisnila.²

Leto za tem, 9. 1. 1957, je jeseniški klub nastopil na mednarodni tekmi v italijanskem Bolzanu (Palazzo del Chiaccio). Na plakatu navajajo vstopnino in tiskarno. Ime Jeseničanov, napisano z rdečo barvo, zavzema kar tretjino plakata.

Takratni "Hokej drsalni klub" vabi na hokejske tekme in drsalne revije na umetno drsališče na Jesenicah v sezoni 1958-59. Večbarvni plakat, delo Balentina, izstopa z risanim hokejistom, ki je s hokejsko palico pridrsal za ploščkom z jeseniške panorame. V ozadju je vidna stilizirana podoba železarskega mesta pod Karavankami s plavžnimi dimniki.

Med športne panoge na ledu sodi tudi kegljanje. Do 31. 1. 1965 je potekalo 15. svetovno prvenstvo v kegljanju na Jesenicah in Bledu. Poleg kegljaškega orodja je na plakatu tudi ime tiskarne.

Organizacijski pododbor "Hokej 1966" Jesenice - Jugoslavija je z mednarodno hokejsko tekmo med Jugoslavijo in Avstrijo vabil na umetno drsališče Jesenice 1. 2. 1966. Trojezičen plakat izraža sporočilo le tekstovno.

Pododbor Jesenice je v okviru svetovnega prvenstva od 27. 2. do 1. 3. 1966 priredil tri prijateljska srečanja. Kot kaže, je jeseniški klub 28. 2. nastopil samostojno, 1. 3. pa v sklopu jugoslovanskega moštva.

V istem letu je bila velika mednarodna tekma med Oxfordom (Anglija) in Jesenicami. Tekstovni plakat sporoča tudi ceno vstopnice, ugodno železniško vezo in ime tiskarne.

Na svetovno prvenstvo v hokeju na ledu od 3. do 13. 3. 1966 je vabil plakat s tremi hokejskimi palicami, ki ponazarjajo tri hokejske centre - Ljubljano, Zagreb in Jesenice. Na plakatu je navedeno ime oblikovalca in tiskarne.

V letu svetovnega prvenstva (junija 1966), je uprava HK Jesenice že skrbela za svoj podmladek z vpisom v hokejsko šolo. Brezplačno šolanje je bilo vodeno pod strokovnim vodstvom učiteljev in trenerjev, vpisovali pa so, s soglasji šole in staršev, otroke stare od 12-15 let.

Grafično zanimiv italijanski plakat je jeseniške šampione z velikimi črkami obeležil na svojem plakatu kot vabilo na tekmo 28. 12. 1968. Poleg omembe tiskarne je na plakatu tudi hokejist v drsanju za ploščkom, ki ima na majici

začetne črke gostitelja Ortisei - HCO in klubski znak. S plakata je razvidno, da čelada še ni bila obvezni del hokejske opreme.³

V igralski ali navijaški, vsekakor pa v športni vncmi Jeseničanov pa tudi drugih hokejskih središč se je nemalokrat pripetilo, da so na plakatih napisani datumi, ure, vstopnine..., manjka pa leto, v katerem so tekmo igrali.

Hokejski plakati z različnimi vabili na tekme, državna prvenstva, tekme B razreda, sicer brez letnice, pa vendar dajejo nekaj informacij. Eden takih je plakat, s katerega lahko razberemo, da je bil nosilec hokejskih prireditev tudi že 1961. leta ustanovljeni Hokejski klub Kranjska Gora, ki je priredil tekme v edini občinski hokejski dvorani Podmežakli. V isto skupino sodi plakat mednarodnega hokejskega turnirja "Pokal občinskega sindikalnega sveta", na katerem je tudi podpis ruskega trenerja Boris Afanasijeva.⁴

Jesen leta 1970 so takratni jugoslovanski prvaki Jeseničani nastopili na umetnem drsališču v mednarodni hokejski tekmi v Švici s švicarskim prvakom La Chaux-de-Fonds. Tekst dopolnjujeta jugoslovanska in švicarska zastava, v spodnjem delu plakata pa sta navedena uradni pokrovitelj tekme in ime tiskarne.

Še isto leto novembra so bili Jeseničani gostitelji kombinirane tekme med Jesenicami in Beljakom (VSV-Villach).

Načrtno strokovno oblikovan plakat skupine za oblikovanje je, s figuro vratarja v svoji značilni obrambni akciji, napovedal prijateljsko tekmo 14. 9. 1972. V športnem dubu sta se pomerili ekipi Jesenic in Bad Nauheima v Nemčiji. V spodnjem delu plakata je poleg vstopnin naveden pokrovitelj tekme.⁵

Že dan za tem so se večkratni jugoslovanski prvaki z Jesenic pomerili v športni hali Essen na prijateljski mednarodni hokejski tekmi z že leta 1936 ustanovljenim klubom Krefeld. Vidno sporočilo plakata predstavlja retuširan posnetek vratarja, napadaleca in obrambnega igralca pred vrati. V spodnjem delu plakata navajajo vstopnino in prodajna mesta, ob strani pa ime oblikovalca in tiskarne.

Vsebinsko najodmevnejši plakat pri nas vabi na tekmo med večnima rivaloma, Jesenicami in Olimpijo. Organizator, Hokejski klub Jesenice, je v halo Podmežaklo navdušene navijače vabil 20. 10. 1976. V zadnjih letih so obvestila o hokejskih

katalog ob razstavi, Jesenice 1997, ilatje T. K., Hokejski...)

² Na državnem prvenstvu od 25. - 29. januarja 1956 na Jesenicah so domačini zasedli drugo mesto in s tem najavili naskuk na naslov državnega prvaka, ki so ga dohili na 10. državnem prvenstvu v Beogradu leto za tem. (T. K., Hokejski...).

³ Uspeli jeseniških hokejistov so se od leta 1957 do 1968 izrazito stopnjevali. Zanimivo je, da so tujci reprezentance sestavljali prav Jeseničani, ki so leta 1968 na olimpijskih igrah v Grenobleu v B skupini osvojili prvo mesto, kar še danes velja za največji uspeh takrat jugoslovanskega državnega hokeja. (T. K., Hokejski...).

⁴ Boris Afanasijev je bil trener jeseniškega hokejskega kluba v letih 1973 in 1974. (T. K., Hokejski...).

⁵ Leta 1972 je ljubljanska Olimpija prvič prevzela Jeseničanom naslov državnih prvakov, ki so si ga naslednje leto spet prigrabili. V letu 1972 pa su se zati jeseniški hokejisti veselili nibe strehe nad hokejskim igriščem. (T. K., Hokejski...).

tekmab na stalnih tablah hokejskega kluba.⁶

V pokriti hokejski hali Tabor so si v istem letu privrženci hokeja za 10 čeških kron ogledali tekmo med gostiteljskim klubom Tabor in z velikimi črkami obeleženim prvotligaškim hokejskim klubom Jugoslavije - Jesenicami. V spodnjem levem kotu sicer sanio tekstovnega plakata je tudi ime tiskarne.

V ledeni dvorani Davos se je leta 1985 odvijala povratna tekma evropskega pokala med istoimenskim prvaškim švicarskim klubom Davos in takratnim jugoslovanskim prvakom Jesenice. Poleg stiliziranega ledenega stadiona v Davosu na vrhu plakata je v sredini klubski znak gostitelja, spodaj pa sponzorja tekme. Navedena je tudi tiskarna, kjer so natisnili plakat.

Proti koncu 80. let je jeseniški klub gostoval na italijanskem stadionu Olimpico Cortina. Poleg vstopnine je navedeno ime oblikovalca. Na večbarvnem plakatu sta dve stilizirani silhueti hokejistov v akciji.

Jeseniški klub pa ni bil spreten samo na ledu, ampak se je izkazal tudi kot organizator velike hokejske tombole leta 1987. Priredili so jo v športnem parku ter izžrebali 25 glavnih dobitkov, med katerimi so bili tudi 3 avtomobili. Poleg teksta in imena tiskarne je na plakatu figura hokejista v značilni drži s palico in ploščkom, natisnjene pa so tudi fotografije nagrad in imena glavnih pokroviteljev tombole.

Ekipa Aeroni Jesenice, ki je leta 1992 osvojila naslov državnega prvaka v samostojni neodvisni Sloveniji, je predstavljena na plakatu, kolarjarju s fotografijo moštva.⁷

Na mednarodnem hokejskem turnirju Spartaka v Moskvi od 5. do 11. 8. 1996 so tekmovali tudi jeseniški hokejisti Aeroni Jesenice z logotipom glavnega sponzorja Aeronija. Plakat z odsevom zvezd na ledeni površini poleg hokejista simbolizira velike ruske hokejske zvezde v kanadsko-ameriški profesionalni ligi NHL. Spodnji del plakata je namenjen urniku tekem z znaki sodelujočih klubov in glavnim pokroviteljem turnirja. Navedeno je ime tiskarne.

Svetovno mladinsko hokejsko prvenstvo C

skupine je od 30. 12. 1996 do 3. 1. 1997 potekalo v Romuniji. Z zastavami držav so obeleženi aktivni udeleženci mladinskega hokeja, ki so jih zastopali tudi Jeseničani. Osrednji del plakata zavzema sodobno grafično oblikovana stilizirana podoba hokejista. V spodnjem delu so navedeni sponzorji prvenstva.

Na Jesenicah je bilo od 2. do 6. 4. 1997 tekmovanje Mednarodne drsalne zveze ISU v umetnostnem drsanju. Plakat TRIGLAV TROPHY z navedenim oblikovalcem svojega izgleda oblikovno ni spremenil vse do danes, odraža plesni par drsalcev.

Predstavitev končujemo v istem kraju (Zell am See), kot smo jo začeli. Največji svetovni evropski hokejski turnir VI podmladkov se je od 26. 3. 1997 odvijal v avstrijskem športnem središču Kaprunu. Živopisani plakat tekstovno sporočilo dopolnjuje s trojico hokejistov pred hokejskimi vrati, na dnu plakata pa z logotipi glavnih pokroviteljev srečanja.

VIRI IN LITERATURA:

- Arhiv Muzeja Jesenice, Zbirka plakatov.
Irena Lačen Benedičič in Tone Konobelj, Hokejski plakat, katalog ob razstavi, Jesenice 1997.
Enciklopedija Slovenije 8, Ljubljana 1994, str. 369-371.
Stane Bernik, Plakat in znak - vodilni temi slovenskega sodobnega oblikovanja vidnih sporočil, Ljubljana 1988, str. 6-45.
Andrej Pompe, Uspešen je, kadar se ljudje odzovejo, Podjetnik 11, št. 1, Ljubljana 1995, str. 42-44.
Marjetka Legat, Zbirka gledaliških plakatov, Maribor 1988, str. 9.
France Benedik, Zbirka plakatov o ustreljenih talcih, 40 let Gorenjskega muzeja, Kranj 1993, str. 61-65.
Marjeta Čampa, Valorizacija drobnega tiska, Arhivi XIV, 1-2, Ljubljana 1991, str. 65.

⁶ Do leta 1984 sta si ekipi Jesenic in Olimpije vsaki dve leti prevzemali naslov državnega prvaka: Olimpija 1975 in 1976, Jesenice 1977 in 1978, Olimpija 1979 in 1980... (T. K., Hokejski...).

⁷ Po letu 1984 su na hokejskem ledu prevzeli vidna mesta bengrajski klubi Crvena zvezda, Partizan in zagrebški Medveščak. V tem letu so Jeseničani 1985, letu še osvojili naslov pred Crveno zvezdo, pa jim to v sezoni 1986 ni uspelo. Tridesetletni plemenit slovenski klubov v hokeju je prekinil Partizan. Jeseničani so leta 1987 osvojili 22. zvezdico, 23. naslov pa so po srečanju prostih srečev v četiri tekmi z Olimpijo prevzeli leto za tem (1988). Naslednja tri leta je bil nosilec državnega prvaka Jugoslavije zagrebški Medveščak (do leta 1991). Sledi prelomna sezona 1991/92, ko so Jeseničani ponovno nosilec državnega naslova vse do leta 1994. Zanj tri leta pa osvaja naslov državnih prvakov Ljubljanska Olimpija. (T. K., Hokejski...).

CONI
ENAL
FISG

Palazzo del Ghiaccio - Eispalast 11

Incontro internazionale hockey su Ghiaccio
Internat. Eishockey Freundschafts - Spiel

Mercoledì **9** Gennaio 1957 Ore **21** Uhr
Mittwoch **9** Januar 1957

H. C. JESENICE

IUGOSLAVIA **JUGOSLAVIEN**

H. C. BOLZANO - BOZEN

PREZZI D'INGRESSO: Centrali numerati L. 700 - Laterali numerati L. 500
Tribuna L. 400 - Orto L. 250 - Riduttori Sed. L. 50 - ENAL L. 30

ENTRITESPREISE: Nummerierte Zentralsitze L. 700 - Nummerierte Seitensitze L. 500
Tribüne L. 400 - Orto L. 250 - Einlassungen Hochsitz L. 50 - ENAL L. 30

Plakat za hokejsko tekmo med H.k. Jesenice in H.k. Bolzano, 9. januarja 1957,
Muzej Jesenice, Zbirka plakatov

Velika mednarodna tekma v hokeju na ledu

V NEDELJO,
30. 12. OB 19

Umetno drsališče
na Jesenicah
(pod Mežakljo)

Cene vstopnic 120,
100 in 80 dinarjev

Izkoristite ugodne arto-
bne in kolonialne
prevose avto!

OXFORD
(ANGLIJA)

JESENICE
(JUGOSLAVIJA)

Plakat za hokejsko tekmo med H.k. Oxford in H.k. Jesenice, 30. decembra 1969,
Muzej Jesenice, Zbirka plakatov